

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه:	محمودی بختیاری، بهروز، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدید آور:	Mahmoodi-Bakhtiari, Behrooz مطالعات نوین در زبان‌شناسی ایرانی / به کوشش و تدوین بهروز محمودی‌بختیاری، ضیاء‌تاج‌الدین. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۴۰۲.
مشخصات نشر:	۴۰۰ ص. جدول، نمودار. وزیری.
مشخصات ظاهری:	انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ ۶۷۹.
فروست:	۹-۵۷۸-۲۱۷-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸: ۳۷۰۰۰۰ تومان
شابک:	فیبیا
یادداشت:	کتابنامه.
عنوانی دیگر:	مطالعات نوین در زبان‌شناسی ایرانی (مقالات تقدیم شده به دکتر سیدمحمدضیاء‌حسینی).
موضوع:	زبان‌شناسی -- ایران -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع:	Linguistics -- Iran -- Addresses, Essays, Lectures
شناسه افزوده:	تاج‌الدین، ضیاء، ۱۳۴۰-
شناسه افزوده:	ضیاء‌حسینی، سیدمحمد، ۱۳۱۸ -
شناسه افزوده:	Ziahosseiny, M.
شناسه افزوده:	دانشگاه علامه طباطبائی.
رده‌بندی کنگره:	P۱۲۵
رده بندی دیویی:	۴۱۰
شماره کتابشناسی ملی:	۹۴۲۶۲۰۳

مطالعات نوین در زبان شناسی ایرانی

مقالات تقدیم شده به دکتر سیدمحمد ضیاء حسینی

به کوشش و تدوین:

دکتر بهروز محمودی بختیاری

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران

دکتر ضیاء تاج‌الدین

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

مطالعات نوین در زبان شناسی ایرانی

مقالات تقدیم شده به دکتر سیدمحمد ضیاء حسینی

به کوشش و تدوین:

دکتر بهروز محمودی بختیاری

دکتر ضیاء تاج الدین

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۷-۵۷۸-۹

ویراستار و سرویراستار: دکتر زهرا محمدیان

طراح جلد: سمیرا حاجی گلدی

صفحه آرا: فریده دیوباد

ناظر فنی: عبدالرضا گودرزی

مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

فروشگاه آنلاین انتشارات book.atu.ac.ir

سایت مرکز چاپ و انتشارات press.atu.ac.ir

سایت فروشگاه الکترونیکی mybooket.com/atu

آدرس فروشگاه مرکزی: تهران انتهای بلوار دهکده المپیک، دانشگاه علامه طباطبائی

روبه روی ساختمان مرکزی جنب باجه بانک ملی تلفن: ۴۸۳۹۲۶۵۹ همراه: ۰۹۹۰۲۴۹۹۹۸۵

چاپ اول ۱۴۰۲ شمارهگان: ۵۰ قیمت: ۳۷۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه گردآوردگان

- ۱ ..... بررسی تاریخ نگارانه دیرینه زبان شناسی عربی .....
زهرا ابوالحسنی چیمه
- ۱۹ ..... توصیف کاربردی جایگاه تکیه در صورت - کلمه های زبان فارسی .....
محرم اسلامی
- ۳۷ ..... بررسی مقابله ای نظام های واجی و معنایی گویش باصری فارسی با زبان فارسی معیار ....
مهرداد امیری
- طرح واره های استقاقی پسوندهای «- بان، - مند = وند، - ناک» فارسی در چهارچوب
ساخت واژه ساختی ۶۱
پارسا بامشادی، نگار داوری اردکانی، شادی انصاریان
- ۹۳ ..... افول پارادایم چامسکی در زبان شناسی .....
محمد راسخ مهند
- ۱۰۵ ..... شخصیت داستانی از منظر نقش گرایی: بررسی داستان های کوتاه چوبک .....
حسین رضویان
- ۱۲۱ ..... بررسی وضعیت دوزبان گونگی در شهر رشت .....
بهمن زندی، طاهره کرمین
- ۱۴۷ ..... استدلال هایی پیرامون تغییر گرایش رده ساختی زبان فارسی نو .....
مهدی سبزواری

- مفهوم‌سازی حس‌های بویایی و شنوایی در زبان فارسی امروز از منظر زبان‌شناسی
شناختی - فرهنگی ۱۶۷
شهلا شریفی
- رویکرد مفهوم‌محور: یک رویکرد نقش‌گرا برای تبیین زبانِ میانِیِ فارسی‌آموزان
خارجی ۱۹۹
رضامراد صحرائی
- وزن در شعر نیما و فروغ ۲۲۵
امید طیب‌زاده
- نقش زنان در شکل‌گیری زبان‌شناسی نوین ۲۳۵
حیات عامری
- مسئله «بازنمودذهنی» در معنی‌شناسی فلسفی و معنی‌شناسی تجربی: برخی از پژوهش‌های
انجام‌شده در زبان فارسی ۲۶۱
معصومه مهربانی
- زبان‌شناسی و قرآن ۲۷۷
محمدامین ناصح
- سیری بر جایگاه واژگان در نظریه‌های ساخت‌واژی ۲۹۷
آرزو نجفیان
- برخی خصوصیات زبانی تفسیر نسفی ۳۲۷
مهرداد نغزگوی کهن
- حالت‌دهی گروه‌های اسمی در ساخت‌های مفعولی در هورامی: تقابل رویکردهای
کمینه‌گرای ساختاری و ساخت‌واژی ۳۴۵
زانیار نقش‌بندی
- بررسی مرکز تجمع انرژی به‌عنوان سرنخ تعیین جایگاه تولید هم‌خوان /x/ در زبان
فارسی معیار ۳۷۱
ماندانا نوربخش، مینا قندهاری

مقدمه گردآوردگان

خدای بزرگ را شاکریم که به ما توفیق عطا فرمود تا جلد دوم مقالات تقدیم شده به استاد دکتر سیدمحمد ضیاءحسینی را در حوزه زبان‌شناسی همگانی به حضور گرامی-شان تقدیم کنیم. آقای دکتر ضیاءحسینی با قریب به چهل سال حضور مؤثر و مستمر در عرصه زبان‌شناسی ایران، حقی انکارناپذیر بر دانش‌آموختگان این رشته دارند، و با وجودی که متخصصان حوزه آموزش زبان توفیق بیشتری در بهره‌مندی از دانش ایشان داشته‌اند، هرگز نمی‌توان موقعیت تأثیرگذار و مهم ایشان در آموزش زبان‌شناسی نظری را نادیده گرفت. به همین جهت بر آن شدیم تا در کنار کتاب هدایی *Research on Second Language Teachers* که به‌طور مشخص به حوزه آموزش زبان انگلیسی می‌پردازد، کتاب فعلی را هم در حوزه مطالعات عمومی زبان‌شناسی به حضور گرامی-شان اهدا کنیم. هردو ویراستار این کتاب، شاگردان مستقیم دکتر ضیاءحسینی بوده‌اند، علاوه بر آنکه ضیاء تاج‌الدین به‌عنوان راهنما و بهروز محمودی بختیاری به‌عنوان مشاور رساله‌های دکترای خود، از فیض وجود ایشان به‌طور ویژه بهره‌مند بوده‌اند. لذا هردوی ما با کوشش و هیجانی بسیار، وظیفه خود دانستیم که در حد مقدور رسم سپاس از استاد پیشکسوت خود را به جای آوریم.

در انتخاب همراهمان برای تقدیم مقالات به این مجموعه، آگاهانه به سراغ نسل سوم زبان‌شناسان کشور رفته‌ایم؛ زبان‌شناسانی که (یا به کالبد و یا به ارادت) از دانشجویان استاد ضیاءحسینی بوده‌اند و تمایل داشته‌اند که با ارسال مقالاتشان، با استاد مهربان خود تجدید ارادت و مهر کنند. استقبال زبان‌شناسان فعال در دانشگاه‌های مختلف کشور از

این مجموعه به ما نشان داد که استاد ضیاء حسینی تا چه حد هنوز در سپهر زبان‌شناسی کشور حضور مؤثر دارد و شاگردان پرشمار سابق و همکاران پرشور امروزش، تا چه حد با حق‌شناسی بسیار، حرمت استادی او را پاس می‌دارند.

مقالات این مجموعه، به اقتضای گستره وسیع دانش زبان‌شناسی، موضوعات متنوعی دارند. در حوزه مفاهیم تاریخی زبان‌شناسی، دکتر زهرا ابوالحسنی‌چیمه به بررسی تاریخ‌نگارانه دیرینه زبان‌شناسی عربی پرداخته، دکتر محمد راسخ‌مهند در قالب نقدی بر یک کتاب، افول احتمالی پارادایم چامسکی در زبان‌شناسی را بررسی کرده است، و دکتر حیات عامری مروری بر نقش و حضور زنان در شکل‌گیری زبان‌شناسی نوین داشته است. دکتر محمدامین ناصح نیز با مقاله «زبان‌شناسی و قرآن»، پژوهش‌های پیشین در این حوزه را مورد بررسی قرار داده است.

در حوزه مطالعات زبان‌شناختی مربوط به زبان فارسی، مقاله دکتر محرم اسلامی جایگاه تکیه در صورت-کلمه‌های زبان فارسی را کاویده است و مقاله دکتر پارسا بامشادی، دکتر نگار داوری‌اردکانی و دکتر شادی انصاریان تلاش کرده است تا در چهارچوب ساخت‌واژه ساختی، برای پسوندهای «- بان، - مند، - وند، - ناک» فارسی، طرح‌واره‌های شتقاقی مناسبی ارائه کند. دکتر ماندانا نوربخش و خانم مینا قندهاری در مقاله‌شان به جایگاه تولید هم‌خوان /x/ در زبان فارسی معیار پرداخته‌اند و مرکز تجمع انرژی را سرنخی جایگاه اولید از هم‌خوان یافته‌اند. در بحث تحولات زبان فارسی، دکتر مهدی سبزواری با بررسی تغییر گرایش رده‌شناختی زبان فارسی نو، استدلال‌هایی برای این تحول ارائه کرده است و دکتر مهرداد نغزگوی‌کهن با مطالعه متن مهم و قابل توجهی به نام تفسیر نسفی، خصوصیات زبانی آن متن را ارائه کرده است.

در حوزه مطالعات ادبی و سبکی، مقاله دکتر امید طبیب‌زاده درباره وزن در شعر نیما و فروغ، و مقاله دکتر حسین رضویان درباره شخصیت داستانی در داستان‌های کوتاه چوبک از منظر نقش‌گرایی، از مقالات خواندنی این مجموعه هستند.

نگرش‌های نوین و امروزی در دانش زبان‌شناسی هم در مقالات این مجموعه وجود دارد؛ مانند زبان‌شناسی شناختی-فرهنگی و مفهوم‌سازی حس‌های بویایی و شنوایی در زبان فارسی در مقاله دکتر شهلا شریفی، و مطالعه مفهوم «بازنمود ذهنی» در معنی‌شناسی فلسفی و معنی‌شناسی تجربی در مقاله دکتر معصومه مهرابی. دکتر رضامراد صحرائی نیز رویکرد «مفهوم‌محور» را به‌عنوان یک رویکرد نقش‌گرا برای تبیین زبان میانی فارسی‌آموزان خارجی به خدمت گرفته است. مقاله دکتر آرزو نجفیان نیز با عنوان «سیری بر جایگاه واژگان در نظریه‌های ساخت‌واژی» مروری مفید بر مسئله‌ای قابل توجه در دانش صرف ارائه می‌کند.

اما این مجموعه از مطالعات گویشی هم برخوردار است، و در آن می‌توان با مقاله دکتر مهرداد امیری با تمایزهای مقابله‌ای نظام‌های واجی و معنایی گویش بصری فارس با زبان فارسی معیار آشنا شد، و با مطالعه مقاله دکتر زانبار نقشبندی می‌توان از رهگذر تقابل رویکردهای کمینه‌گرایی ساختاری و ساخت‌واژی، به دید جدیدی در مورد حالت‌دهی گروه‌های اسمی در ساخت‌های مفعولی هورامی دست یافت. مطالعه دکتر بهمن زندی و خانم طاهره کرمبین در مورد وضعیت دوزبان‌گونگی در شهر رشت نیز اطلاعات جالبی در مورد وضعیت زبان گیلکی و موقعیت آن در برخورد با فارسی معیار ارائه می‌کند.

امیدواریم که این خدمت کوچک بر دل مهربان استادمان گوارا باشد و تأکید کرده باشیم که سنت نیکوی حرمت‌گذاری بر استادانمان را همچنان به یاد داریم؛ به‌ویژه استاد مهربانی چون جناب دکتر ضیاءحسینی، که تندرستی و شادکامی‌شان آرزوی ماست.

بهر روز محمودی‌بختیاری

ضیاء تاج‌الدین